

Nâng cao hiệu quả thông tin báo chí phục vụ công tác lãnh đạo, quản lý ở Việt Nam hiện nay

● TS NGUYỄN ĐỨC HẠNH

Học viện Báo chí và Tuyên truyền

Báo chí phục vụ công tác lãnh đạo, quản lý bằng cách đăng tải, phổ biến và hướng dẫn tổ chức thực hiện các quyết định quản lý. Báo chí cũng tham gia vào việc tăng cường hoạt động kiểm tra, giám sát của quá trình lãnh đạo, quản lý, góp phần xây dựng mạng lưới giao lưu thông tin, xây dựng hệ thống quản lý có hiệu lực, giúp ban hành và quán triệt những quyết định quản lý trong đời sống một cách chính xác, thuận lợi. Điều này đòi hỏi thông tin báo chí phải ngày càng năng động, đóng góp tích cực vào quá trình ra các quyết định lãnh đạo, quản lý đúng đắn, tạo điều kiện nâng cao hiệu lực, hiệu quả công tác lãnh đạo, quản lý vì mục tiêu phát triển bền vững ở nước ta hiện nay.

1. Về vai trò của thông tin báo chí phục vụ công tác lãnh đạo, quản lý

Một trong những chức năng quan trọng của thông tin báo chí là thực hiện phản ánh, phân tích hiện trạng tình hình các mặt trong đời sống xã hội và sinh hoạt của các tầng lớp nhân dân. Thông tin báo chí huy động trí tuệ của xã hội, ý kiến của các chuyên gia, các nhà khoa học, của nhân dân vào việc tham gia quản lý và giám sát xã hội. Nhờ báo chí cung cấp những thông tin chính xác, trung thực, kịp thời mà lãnh đạo Đảng, Nhà nước, các cấp chính quyền và các cơ quan chuyên môn xây dựng nội dung các nghị quyết và ra các quyết định quản lý bảo đảm tính đúng đắn, khả thi nhằm mục tiêu đưa các lĩnh vực của đời sống xã hội không ngừng phát triển. Các nhà lãnh đạo, quản lý thông qua báo chí để kiểm tra việc thực hiện các quyết định quản lý, phát hiện các sai lầm, ách tắc trong việc thực hiện các quyết định quản lý, phát hiện ra các thiếu sót ngay trong các quyết định quản lý, qua đó tiến hành điều chỉnh những quyết định và biện pháp quản lý

cho phù hợp.

Các thông tin báo chí chính xác, có chất lượng giúp các cấp lãnh đạo, quản lý xây dựng được chủ trương, đường lối, chính sách đáp ứng yêu cầu của cả hệ thống chính trị trong xã hội, làm cho đường lối, nghị quyết, quyết định được ban hành kịp thời, giải quyết tốt các nhiệm vụ trọng tâm trên mọi lĩnh vực của đời sống xã hội. Có thể nói, các chủ trương, đường lối, các nghị quyết và các quyết định lãnh đạo, quản lý là kết quả của quá trình thu thập và xử lý hàng loạt thông tin, trong đó thông tin báo chí đóng góp một phần quan trọng.

Ở Việt Nam, báo chí là cơ quan ngôn luận của các tổ chức Đảng, Nhà nước, tổ chức xã hội và là diễn đàn của nhân dân. Thông qua các nội dung đa dạng được chuyển tải, báo chí đã đáp ứng nhu cầu thông tin của người dân. Phái khác, nhân dân chính là nguồn cung cấp thông tin cho báo chí. Thông qua báo chí, người dân có thể phản ánh, nêu ý kiến về những vấn đề mình quan tâm, những vấn đề xã hội bức xúc, những vấn đề xã hội nảy sinh, những chế độ, chính

sách phù hợp hay chưa phù hợp với thực tiễn...

Như vậy, thông tin báo chí làm thành một bộ phận quan trọng của toàn bộ kết cấu thông tin trong hệ thống quản lý, là một yếu tố giúp cho các hoạt động lãnh đạo, quản lý đạt hiệu quả. Nhờ có thông tin nói chung, thông tin báo chí nói riêng mà hệ thống quản lý có khả năng thực hiện được sự tương tác qua lại với môi trường xung quanh, phối hợp và quy định mối quan hệ giữa các bộ phận của hệ thống, hướng sự vận động của các bộ phận này và cả hệ thống vào việc thực hiện những mục tiêu đã đề ra.

2. Thông tin báo chí phục vụ công tác lãnh đạo, quản lý ở Việt Nam trong những năm qua

Đảng Cộng sản Việt Nam luôn coi báo chí là công cụ đắc lực trong quá trình lãnh đạo cách mạng. Các thể hệ lãnh đạo Đảng đều sử dụng báo chí để tuyên truyền, vận động các phong trào cách mạng. Các vị lãnh đạo từ Trung ương đến địa phương nhiều người đã tham gia viết báo, sử dụng báo chí như một kênh để phục vụ công tác lãnh đạo.

Người sáng lập Đảng Cộng sản Việt Nam là Chủ tịch Hồ Chí Minh đã sử dụng báo chí để thực hiện lãnh đạo sự nghiệp cách mạng. Xuất phát từ nhận thức "cách mạng là sự nghiệp của quần chúng", Chủ tịch Hồ Chí Minh ngay từ buổi ban đầu hoạt động đã biết sử dụng báo chí như một vũ khí sắc bén để cổ vũ và động viên phong trào cách mạng của nhân dân. Trong suốt cuộc đời hoạt động của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã để lại một di sản vô cùng đồ sộ với hơn 2000 bài báo, với 174 bút danh khác nhau từ trong nước cho tới hải ngoại. Chỉ riêng với báo Nhân dân, từ số 1 ngày 11.3.1951 đến số 5526 ngày 1.6.1969, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đăng 1.206 bài viết với 23 bút danh khác nhau.

Sau Chủ tịch Hồ Chí Minh, các thế hệ lãnh đạo của Đảng, nhiều đồng chí đã quan tâm và sử dụng công cụ báo chí một cách sắc bén trong đấu tranh cách mạng giành chính quyền, đấu tranh giải phóng dân tộc, thống nhất đất nước, bảo vệ độc lập dân tộc và xây dựng đất nước. Các đồng chí Trường Chinh, Võ Nguyên Giáp, Xuân Thủy... đều là những nhà báo lớn của cách mạng.

Trường hợp của đồng chí Tổng Bí thư Nguyễn

Văn Linh với bút danh N.V.L và chuyên mục *Những việc cần làm ngay* trên báo Nhân Dân thời kỳ Đổi mới từ sau Đại hội VI là một ví dụ điển hình về việc lãnh đạo sử dụng báo chí như một công cụ trong tác lãnh đạo, quản lý. Từ ngày 25.5.1987 đến ngày 28.9.1990 đã có 27 bài báo nhan đề "Những việc cần làm ngay", ký tên N.V.L đăng trên báo Nhân Dân. Những vụ việc tác giả N.V.L nêu lên đều yêu cầu đích danh các cơ quan có trách nhiệm, các cá nhân chịu trách nhiệm trực tiếp giải quyết triệt để và trình công khai trên các phương tiện thông tin đại chúng.

Báo chí cách mạng Việt Nam đã gắn liền với quá trình đấu tranh giành độc lập dân tộc và sự nghiệp thống nhất đất nước. Tiếp đó, trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa, báo chí lại tích cực đi đầu và góp phần quan trọng trên con đường đi tới sự nghiệp đổi mới. Chẳng hạn, khoảng năm 1979-1980, báo Nhân Dân đã tổ chức chiến dịch cử phóng viên xuống địa bàn viết bài "tìm hiểu các giải pháp nâng cao mức sống của nông dân" mà thực chất là điều tra nông thôn Việt Nam và phản ánh kịp thời thực trạng bảo động tới lãnh đạo và nhân dân cả nước. Với các bài viết sâu sắc, đùng cảm và khéo léo của các nhà báo như Hữu Thọ, Thái Duy... thời gian đó đã góp phần đưa tới sự nhất trí của Trung ương đối với cơ chế khoán trong nông nghiệp (Chỉ thị 100/CT ra đời tháng 1.1981). Báo chí cũng đã bày tỏ sự ủng hộ đối với những cuộc "phá rào" - chống cơ chế trì trệ bảo thủ cũ, mạnh dạn cải cách. Nếu không có sự hưởng ứng của báo chí, những người đi tìm cái mới hẳn đã không thể "tồn tại" được⁽¹⁾.

Những năm gần đây, báo chí đang ngày càng phát triển, hoạt động thông tin, báo chí có tác động trực tiếp tới từng bộ phận cấu thành của hệ thống xã hội, tới toàn xã hội. Thông qua báo chí, người dân có thể phát biểu ý kiến, nguyện vọng của mình về các vấn đề trong đời sống xã hội, qua đó, thể hiện sự giám sát và phản biện xã hội của mình. Bám sát sự kiện, thông tin nhanh nhạy, phân tích trúng vấn đề trọng điểm và định hướng tư tưởng, hướng dẫn dư luận rõ ràng, các cơ quan thông tấn, báo chí đã thực hiện tốt chức năng cung cấp thông tin cho hoạt

động lãnh đạo, quản lý thông qua các nội dung phản hồi, các ý kiến phản biện.

Thực tế cho thấy, nhờ có ý kiến phân tích, bình luận của các cộng tác viên, của nhân dân, phản ánh đúng lúc, kịp thời, thấu lý, đạt tình mà đã góp phần tạo điều kiện thuận lợi cho các cơ quan chuyên môn điều chỉnh, bổ sung, không ngừng hoàn thiện cơ chế, chính sách, đáp ứng nhu cầu, phát triển của đất nước. Nhiều cơ quan báo chí đã mở diễn đàn, chuyên trang, chuyên mục... tập hợp được nhiều ý kiến của các chuyên gia, các nhà khoa học và các tầng lớp nhân dân đóng góp vào các dự án, đề án, văn bản pháp luật.

Thời gian qua do nhận thức được tầm quan trọng của thông tin báo chí nên nhiều cơ quan, tổ chức đã đề ra các quy định về quy trình xử lý thông tin báo chí nhằm phục vụ công tác lãnh đạo, quản lý của cơ quan, tổ chức của mình.

Hiện nay, công thông tin điện tử của hầu hết các bộ, ngành, địa phương trong cả nước đều có nội dung điểm thông tin về hoạt động chỉ đạo, quản lý của lãnh đạo bộ, ngành, tỉnh, đồng thời nêu những vấn đề mới nảy sinh trong đời sống do báo chí phản ánh đến với các cơ quan chức năng, các cấp lãnh đạo.

Thời gian qua, mỗi năm có hàng ngàn thông tin được đăng tải, hàng trăm sự việc do báo chí đưa tin đã góp phần đắc lực vào công tác điều hành, quản lý ở các cơ quan, bộ ngành, địa phương, qua đó nhiều sự việc phức tạp đã được tháo gỡ và xử lý kịp thời.

Riêng năm 2015 vừa qua, nhiều sự việc đáng chú ý trên các lĩnh vực khác nhau do báo chí đưa tin, phản ánh được các cơ quan chức năng, các cấp lãnh đạo quan tâm và kịp thời xử lý đúng đắn đã giúp hạn chế tiêu cực, giải tỏa được những bức xúc xã hội, tạo niềm tin trong nhân dân. Có thể điểm qua một số sự việc cụ thể sau:

- Tháng 10.2015, Thường trực Chính phủ dưới sự chủ trì của Thủ tướng Chính phủ đã mời Chủ tịch UBND thành phố Hà Nội, Bộ Xây dựng và các Bộ, ngành liên quan kiểm điểm, xử lý về sai phạm của tòa nhà Kinh Đô, 8B Lê Trực, từ thông tin đăng tải mang tính chất phát hiện của báo điện tử PetroTimes.

- Những ngày cuối tháng 2.2016, sự việc khu

nghỉ dưỡng Le Mont Bavi Resort & Spa xây dựng trái phép tại Vườn Quốc gia Ba Vì (Hà Nội) với những vi phạm nghiêm trọng, được các phương tiện thông tin đại chúng phát hiện, phản ánh đã gây ngỡ ngàng dư luận. Sau khi báo chí đưa tin, cơ quan chức năng vào cuộc, ngày 29.2, Bộ trưởng Bộ NN&PTNT Cao Đức Phát đã yêu cầu Tổng cục Lâm nghiệp tổ chức đoàn thanh tra, kiểm tra làm rõ việc xây dựng các công trình trái phép.

- Cuối tháng 3.2016, thông tin báo chí đã đề cập nhiều vấn đề dư luận quan ngại, đặc biệt về: Dự án hệ thống cấp nước chuỗi đô thị Sơn Tây - Hòa Lạc - Xuân Mai - Miếu Môn - Hà Nội - Hà Đông. Ngày 25.3.2016, Phó Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc đã yêu cầu Ủy ban Nhân dân thành phố Hà Nội chủ trì, phối hợp với Bộ Xây dựng rà soát, đánh giá làm rõ những thông tin mà dư luận đề cập liên quan đến dự án...

Như vậy, đối với nhiều ngành, địa phương trong cả nước, báo chí đã góp phần quan trọng tuyên truyền, nâng cao nhận thức và tạo sự đồng thuận trong thực hiện các mục tiêu, nhiệm vụ, giải pháp, các đề án, các chương trình công tác lớn, xử lý các sự việc phức tạp nảy sinh. Nhiều đề xuất, kiến nghị hợp lý của báo chí đã được các cấp lãnh đạo, quản lý tiếp thu và chỉ đạo cơ quan chức năng xem xét, giải quyết một cách nghiêm túc, thỏa đáng. Nói chung, thông tin báo chí đã làm tốt nhiệm vụ của mình ở cả hai chiều, tuyên truyền chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của nhà nước tới các tầng lớp nhân dân, đồng thời phản ánh những vấn đề do thực tiễn đặt ra trong quá trình triển khai thực hiện và cả những vấn đề mới nảy sinh.

Tuy nhiên, do tốc độ phát triển nhanh, đời sống xã hội liên tục biến chuyển trong xu thế toàn cầu hoá ở khắp các lĩnh vực nên thông tin báo chí cũng chưa thể nào đáp ứng được đầy đủ nhu cầu thông tin cả từ phía các cấp lãnh đạo, quản lý cũng như từ phía các cơ quan, tổ chức và người dân.

Mới đây, trong tit bài - *hướng tới thịnh vượng, sáng tạo, công bằng và dân chủ* do Chính phủ Việt Nam (Bộ Kế hoạch và Đầu tư) và Nhóm Ngân hàng Thế giới cùng thực hiện, cho rằng cần có nhiều tổ chức xã hội đa dạng tham gia vào quá trình hoạch

định chính sách và giám sát trách nhiệm giải trình của nhà nước. Nhà nước cần có khung khổ pháp lý yêu cầu các cơ quan công quyền phải minh bạch và tạo cơ chế cho người dân tương tác hiệu quả với nhà nước thông qua việc tăng cường tiếp cận thông tin chính xác, kịp thời và nâng cao vai trò của các cơ quan thông tin đại chúng. Báo cáo *Việt Nam 2035* nhấn mạnh: “Nguyên tắc cơ bản là thông tin có thể được công khai trừ khi có lý do chính đáng để không công khai, như vì bảo đảm an ninh quốc gia hoặc bảo mật thông tin cá nhân”. Đồng thời yêu cầu “*Nâng cao tính độc lập của truyền thông*. Tách bạch giữa quản lý nhà nước với quản trị truyền thông, tăng cường cơ chế truy cứu trách nhiệm dân sự thay vì hình sự hóa để cải thiện chất lượng đưa tin, sẽ tạo điều kiện để truyền thông đóng vai trò mang tính xây dựng hơn”⁽²⁾.

Trong khoảng thời gian từ tháng 8.2013 đến tháng 11.2013, nhóm chuyên gia của Trung tâm Truyền thông Giáo dục cộng đồng (MEC) đã nghiên cứu về “Mức độ phản hồi của cơ quan Nhà nước đối với kiến nghị, phê bình của tổ chức, công dân trên báo chí”. Các kết quả nghiên cứu của MEC đã nêu lên rằng:

Hầu hết đại diện các cơ quan nhà nước né tránh việc trả lời trực tiếp cho nhà báo, cơ quan báo chí. Nếu báo chí có yêu cầu, các cơ quan Nhà nước thường làm khó bằng cách yêu cầu gửi văn bản, gửi câu hỏi trước qua email và gửi lại câu trả lời được soạn sẵn.

Cơ quan Nhà nước rất tích cực phản hồi khi thông tin báo chí đăng có điểm sai, chưa đầy đủ nhưng lại có dấu hiệu làm nger các bài báo phản ánh đúng các sai phạm, tiêu cực⁽³⁾.

Từ những nội dung kết luận này, Báo cáo khuyến nghị các cơ quan lãnh đạo, quản lý phải biết lắng nghe và trân trọng tiếng nói của những người dân có trách nhiệm được phản ánh qua thông tin báo chí, qua đó làm cho các hoạt động lãnh đạo, quản lý điều hành có chất lượng, hiệu quả hơn.

3. Nâng cao hiệu quả của thông tin báo chí phục vụ công tác lãnh đạo, quản lý hiện nay

Từ thực tiễn 30 năm đổi mới vừa qua cho thấy

nhiều nơi đã lãnh đạo tổ chức thực hiện tốt hiệu quả các nghị quyết, quyết định của Đảng, Nhà nước. Tuy nhiên, cũng có một số nơi, một số địa phương không coi trọng công tác thông tin, thiếu những thông tin chính xác nên không kịp phát hiện những vấn đề mới phát sinh từ cơ sở chỉ đạo, nên việc triển khai thực hiện các quyết định quản lý kém hiệu quả, giảm sút lòng tin trong dân. Từ đó cũng làm hạn chế vai trò lãnh đạo, quản lý của cán bộ lãnh đạo các cấp.

Để giúp Chính phủ và các cơ quan bộ, ngành thực hiện tốt chức năng lãnh đạo, quản lý đời sống xã hội, báo chí phải nâng cao trách nhiệm trong việc phát hiện thông tin, xử lý thông tin một cách khách quan, chính xác và đưa tin tức kịp thời, tạo điều kiện cho các nhà lãnh đạo, quản lý ra quyết định đúng đắn, đồng thời làm cho người dân nâng cao nhận thức trước những biến động của đời sống kinh tế - xã hội, chia sẻ và đóng góp cùng Chính phủ, bộ, ngành, địa phương trong việc khắc phục khó khăn để giữ vững ổn định, đồng thời nắm bắt cơ hội phát triển. Trong thực tế, để báo chí có được hoạt động thông tin hiệu quả, cũng cần sự hỗ trợ từ phía các cơ quan quản lý nhà nước.

Một số khuyến nghị cần được lưu ý hiện nay là:

Đối với hành lang pháp lý cần có sự bình đẳng và nhất quán, trước mắt bổ sung ngay các chế tài xử lý với việc tổ chức, cơ quan Nhà nước phản hồi chậm.

Đối với các nhà báo, cơ quan báo chí cần tăng cường năng lực chuyên môn, đạo đức nghề nghiệp nhằm tiếp nhận, khai thác tốt hơn nguồn thông tin vô tận từ bạn đọc/khán, thỉnh giả, chú trọng đúng mức vai trò, chức năng từ mạng xã hội và những kênh thông tin phi truyền thống.

Đối với lãnh đạo các tổ chức, cơ quan Nhà nước cần thay đổi nhận thức, coi việc phản hồi công dân thông qua báo chí là “cơ hội” hơn là “nghĩa vụ” từ đó có các cách thức ứng xử mang tính tự giác gương mẫu; đồng thời cải thiện nhanh chóng những thiếu hụt về quy trình, kỹ năng xử lý thông tin, phản hồi báo chí.

(Xem tiếp trang 49)